

Utviklingen på arbeidsmarkedet

SAMMENDRAG

I løpet av 2010 var det en svak økning i den registrerte arbeidsledigheten, mens de sesongjusterte tallene for summen av ledige og tiltaksdeltakere gikk ned. Økningen i ledigheten i annet halvår i fjor skyldes hovedsakelig at tiltaksnivået for ledige ble trappet ned. Siden desember har også antall ledige gått ned, og for perioden desember til februar falt den sesongjusterte ledigheten med 4 700 personer. Ledigheten i februar var på 3,0 prosent av arbeidsstyrken. 77 400 personer var registrert som helt ledige hos NAV ved utgangen av måneden, 1 400 (-2 %) færre enn året før.

Siden i fjor høst har vi sett tegn til en bedring på arbeidsmarkedet. Da begynte tilstrømmingen av nye arbeidssøkere å falle og tilgangen av nye ledige stillinger å vise en moderat økning, når det justeres for normale sesongvariasjoner. Sysselsettingen har vært stigende siden i fjor vår. Det er innen bygg og anlegg og industri at etterspørselen etter arbeidskraft har økt mest.

Etter et fall på 1,3 prosent i 2009, økte bruttonasjonalproduktet for Fastlands-Norge med 2,2 prosent i fjor. Norsk økonomi har vokst de siste fem kvartalene. Veksten i det private forbruket tiltok i andre halvår, og ble på 3,7 prosent i 2010. Samtidig vokste husholdningenes disponible inntekt gjennom hele året, særlig på grunn av en økning i lønnsinntektene. Boliginvesteringene har nå økt i fire kvartaler på rad. Både olje- og industriinvesteringene økte i fjerde kvartal 2010, og investeringstellingene tyder på klar vekst i oljeinvesteringene i 2011. De samlede investeringene i industri- og næringslivet forventes også å øke, og SSBs konjunkturbarometer for industrien i fjerde kvartal 2010 tyder på økt produksjon og sysselsetting det kommende kvartalet.

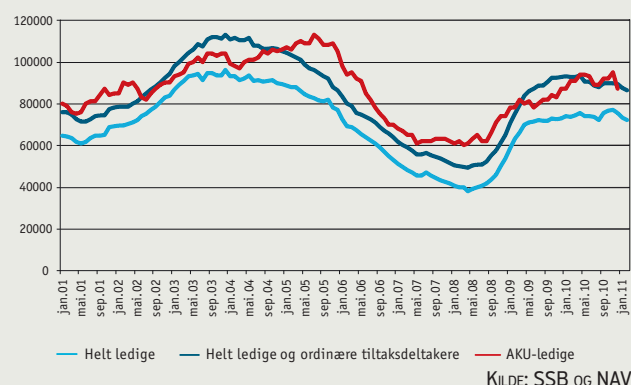
Selv om en moderat vekst internasjonalt ikke vil gi sterke vekstimpulser til norsk eksportindustri, venter vi at økningen i den innenlandske etterspørselen vil tilta framover, og at veksten i norsk økonomi vil bli sterkere i 2011 og 2012 enn den var i 2010. Dette vil medføre økt behov for arbeidskraft. På bakgrunn av dette oppjusterer NAV veksten i sysselsettingen, som anslås å bli på 1,4 prosent i år og på 1,5 prosent neste år. Samtidig oppjusterer vi veksten i arbeidstyrken i 2011 og i 2012, som på grunn av høy nettoinnvandring og befolkningsvekst anslås å bli på 1,3 prosent begge år. Det forventes derfor en moderat nedgang i ledigheten i år og neste år. NAV anslår at det i gjennomsnitt vil være 73 000 registrerte helt ledige i 2011 og 70 000 i 2012. Den registrerte ledigheten vil utgjøre 2,8 prosent av arbeidsstyrken i år og 2,7 prosent neste år.

LEDIGHETEN GÅR NED

Det var registrert 77 400 helt ledige hos NAV ved utgangen av februar, noe som tilsvarer 3,0 prosent av arbeidsstyrken. Sammenliknet med februar i fjor var det 1 400 (-2 %) færre registrerte helt ledige.

Korrigert for sesongsvingninger falt ledigheten med 1 000 personer i løpet av februar, mens summen av helt ledige og ordinære tiltaksdeltakere gikk ned med 1 300 personer. Februar var den tredje måneden på rad hvor de sesongjusterte tallene både for registrerte ledige og for summen av ledige og tiltaksdeltakere har gått ned. I alt har den sesongjusterte ledigheten falt med 4 700 personer i løpet av de siste tre månedene. Nedgangen skyldes lavere tilstrømming av nye arbeidssøkere. Økningen i stillingsutlysningene de siste månedene innen privat sektor, tyder også på at etterspørsel etter arbeidskraft har begynt å ta seg opp.

Figur 1:
Utviklingen i antall registrerte helt ledige, summen av registrerte helt ledige og ordinære tiltaksdeltakere og arbeidsledige ifølge SSBs arbeidskraftundersøkelse. Sesongjusterte tall. Januar 2001 – februar 2011.

KILDE: SSB OG NAV

ØKT SYSSELSETTING I BYGG OG ANLEGG

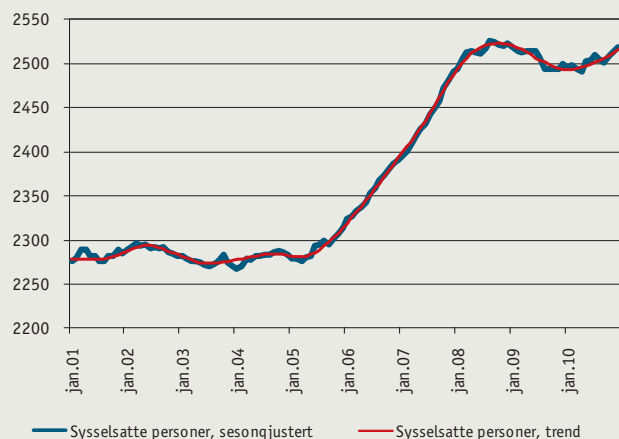
Ifølge Statistisk sentralbyrås arbeidskraftsundersøkelse (AKU) har sysselsettingen nå økt siden i fjor vår, når vi justerer for normale sesongsvingninger (se figur 2). Veksten tok seg opp mot slutten av året, og fra september til desember ble det 18 000 flere sysselsatte.

Bedringen i norsk økonomi har ført til at det nå er vekst i sysselsettingen i flere næringer i privat sektor, ifølge tall fra Nasjonalregnskapet. Dette gjelder først og fremst bygge- og anleggsvirksomhet der sysselsettingsveksten har vært på omtrent 2 prosent det siste året. Også innen industrien har det vært en økning i sysselsettingen den senere tiden. Fallet innen forretningsmessig tjenesteyting ser foreløpig ikke ut til å ha avtatt, og sysselsettingen gikk ned med 2 prosent det siste året (se figur 3).

Fra fjerde kvartal 2009 til samme kvartal i fjor gikk yrkesdeltakelsen ned med 0,4 prosentpoeng til 71,4 prosent. Det var en nedgang i yrkesdeltakelsen for samtlige aldersgrupper, med unntak av gruppene 20-24 år og 67-74 år. For den førstnevnte gruppen tyder de siste AKU-tallene på at det sterke fallet i yrkesdeltakelsen har stoppet opp. Dette må sees i sammenheng med at andelen unge mellom 20 og 24 år under utdanning har sluttet å stige. At andelen under utdanning nå er stabil og at nedgangen i yrkesfrekvensen har stoppet opp har trolig nær sammenheng med økende etterspørsel etter arbeidskraft.

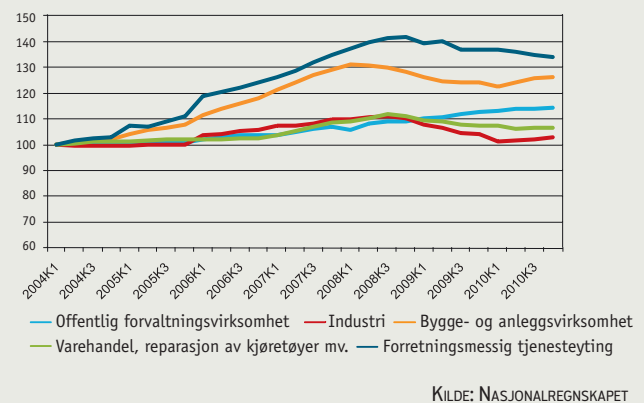
For den eldste aldersgruppen (67 - 74 år) har det vært en økning i yrkesfrekvensen det siste året. Yrkesfrekvensen for denne gruppen har nå økt de fire siste årene, og utviklingen det siste året føyer seg således inn i en lengre trend. Av-

Figur 2:
Antallet sysselsatte personer (i tusen) ifølge SSBs arbeidskraftsundersøkelse. Sesongjusterte og trendjusterte tall. Januar 2001 - desember 2010.

KILDE: SSB

Figur 3:
Utviklingen i sysselsettingen i utvalgte næringer ifølge Nasjonalregnskapet. 1. kvartal 2004 til 4. kvartal 2010. Sesongjustert tall. Indeksert.

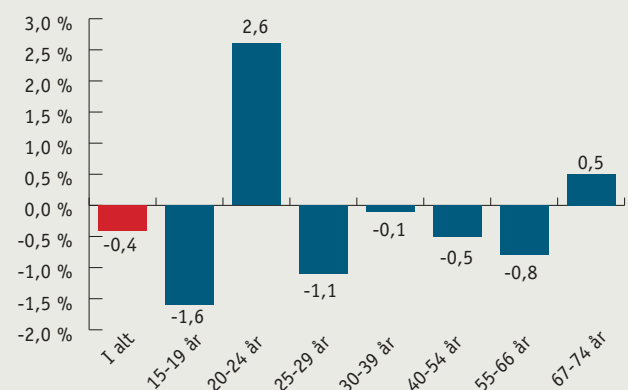
KILDE: NASJONALREGNSKAPET

korting av alderspensjon ved arbeidsinntekt har gradvis blitt fjernet for 67-70 åringene i tidsrommet fra 2008 til 2010, og noe av den økte yrkesaktiviteten kan trolig tilskrives dette.

FÆRRE NYE ARBEIDSSØKERE

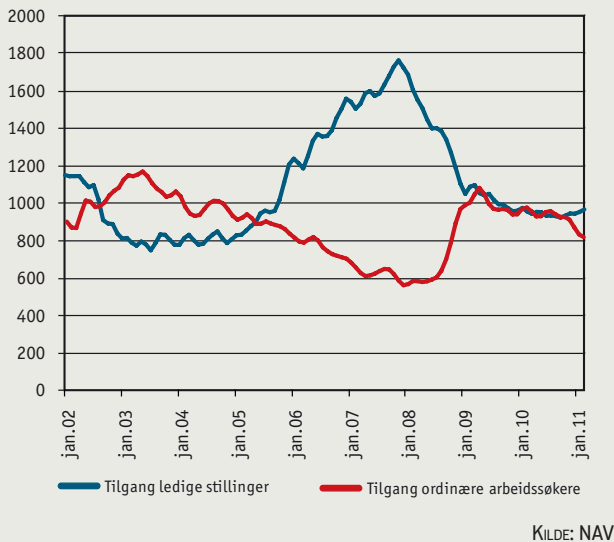
Tilgangen av ordinære arbeidssøkere per virkedag, som inkluderer helt ledige, delvis ledige, tiltaksdeltakere og andre arbeidssøkere, var i februar 14 prosent lavere enn året før. Som figur 5 viser, har tilstrømmingen av nye arbeidssøkere vist en nedadgående trend siden i fjor høst, når det justeres for vanlige sesongvariasjoner.

Figur 4:
Endring i yrkesdeltakelsen i prosentenheter fra 4. kvartal 2009 til 4. kvartal 2010 fordelt etter aldersgrupper.

KILDE: SSB

Figur 5:
Tilgang ledige stillinger per virkedag (stillinger utlyst i media, registrert av arbeidsgiver på nav.no eller meldt til NAV). Tilgang ordinære arbeidssøkere per virkedag. Sesongjusterte tall. Trend. Januar 2002 – februar 2011.

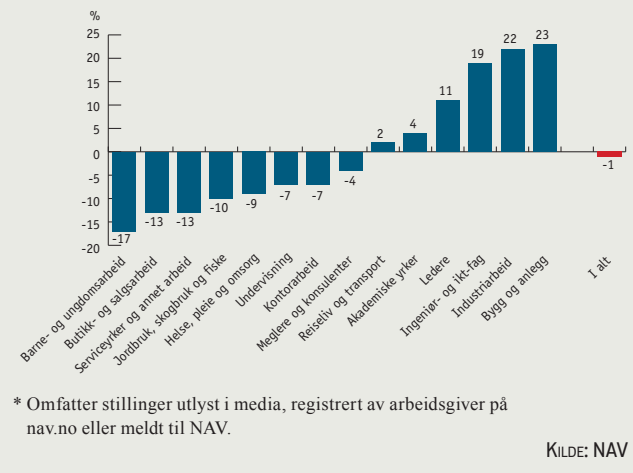

I februar var antallet helt ledige som hadde søkt arbeid i under fire uker 7 prosent lavere enn året før. Det er imidlertid forskjeller med hensyn til yrkesbakgrunn. I løpet av det siste året har antallet ledige med en arbeidssøkervarighet under fire uker falt mest innen ingeniør- og ikt-fag (-29 %), bygge- og anleggsyrker (-21 %) og industriarbeid (-20 %). Innen barne- og ungdomsarbeid var det imidlertid 21 prosent flere ledige med kort arbeidssøkervarighet enn i fjor, og innen helse, pleie og omsorg var det 16 prosent flere.

FLERE LEDIGE STILLINGER INNEN BYGG OG ANLEGG OG INDUSTRI

Sesongjusterte tall viser at tilgangen av nye ledige stillinger stabiliserte seg i løpet av 2010, og at det siden i fjor høst har det vært en moderat oppgang (se figur 5). Det er hovedsakelig for yrker innen privat sektor vi når ser økt etterspørsel etter arbeidskraft. I perioden desember 2010 - februar 2011 ble det registrert 23 prosent flere nye ledige stillinger innen bygge- og anleggsyrker og 22 prosent flere innen industriarbeid enn i tilsvarende periode ett år tidligere (se figur 6). Det var også en stor økning i stillingsutlysninger innen ingeniør- og ikt-fag (19 %). Det totale antallet utlyste stillinger i denne perioden var likevel praktisk talt uendret i forhold til i fjor. Det kommer av

Figur 6:
Endring i tilgang ledige stillinger per virkedag fra 3-månedersperioden des. 2009 - feb. 2010 til des. 2010 - feb. 2011.*

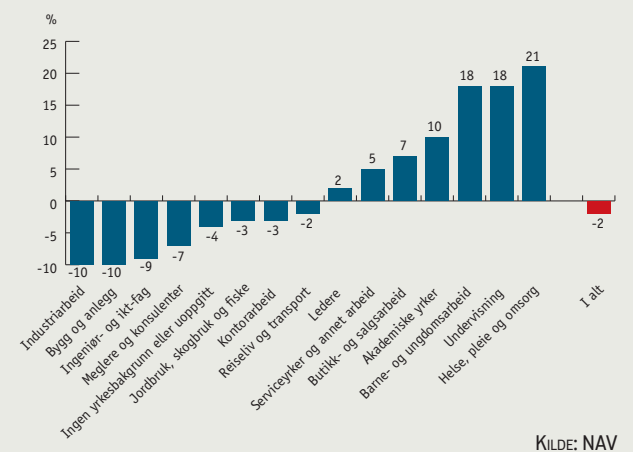

at det nå er færre ledige stillinger innen blant annet barne- og ungdomsarbeid (-17 %) og innen butikk- og salg-arbeid, samt serviceyrker og annet arbeid (-13 %).

LAVERE LEDIGHET INNEN INDUSTRI OG BYGG OG ANLEGG

I februar hadde ledigheten falt mest innenfor bygge- og anleggsarbeid og innen industriyrker, begge med 10 prosent færre registrerte ledige enn året før. Det var også en betydelig nedgang i ledigheten innen ingeniør- og ikt-fag (-9 %). Denne utviklingen må sees i sammenheng med at

Figur 7:
Prosentvis endring i antall helt arbeidsledige etter yrkesbakgrunn. Februar 2010 – februar 2011.

det de siste månedene har vært en nedgang i antallet nye ledige med bakgrunn fra de nevnte yrkene. Dette, sammen med økningen i stillingsutlysningene, viser at etterspørselen etter arbeidskraft er i ferd med å ta seg opp innefor disse tre yrkesgruppene. Arbeidsledigheten innen yrkesgrupper med tilknytning til offentlig sektor fortsatte derimot å øke i februar. Som figur 7 viser, har ledigheten økt mest for personer med bakgrunn fra helse, pleie og omsorg. Ledighetsnivået for denne yrkesgruppen er imidlertid fortsatt langt lavere enn gjennomsnittet.

LEDIGHETEN STABILISERER SEG I DE FLESTE FYLKENE

I løpet av det siste året har det vært relativt små endringer i arbeidsledigheten i de fleste fylkene. Det er likevel noen forskjeller i den fylkesvise ledighetsutviklingen, se figur 8. Sammenliknet med februar i fjor har ledigheten gått betydelig ned i fire fylker, og den største nedgangen ble registrert i Nord-Trøndelag og Finnmark (-14 %). Størst økning i ledigheten var det i Nordland (7 %).

Ledigheten var høyest i Østfold, med 3,8 prosent av arbeidsstyrken, og i Oslo og Aust-Agder, begge med 3,7 prosent (se figur 9). Ledigheten var lavest i Sogn og Fjordane (2,3 %) og Rogaland (2,4 %).

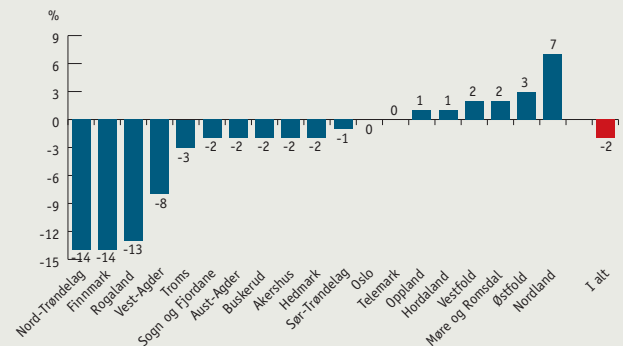
ØKT NETTOINNVANDRING I 2010

Etter en nedgang i nettoinnvandringen i 2009, var det igjen vekst i 2010. Tall fra SSB viser at nettoinnvandringen var på nesten 42 400 i fjor. Dette er omtrent like høy nettoinnvandring som i 2008, og en økning på 3 800 fra 2009. I årene etter 2003 var det en sterk vekst i nettoinnvandringen til Norge. EU-utvidelsen i 2004 og den høye etterspørselen etter arbeidskraft var viktige årsaker til den høye veksten. Siden 2006 har borgere fra de nye EU-landene¹ utgjort den største gruppen innvandrere, og innvandringen fra disse landene har hovedsakelig vært arbeidsrelatert. I 2009 oppga 38 prosent av innvandrerne fra de ikke-nordiske landene arbeid som innvandringsgrunn. I 2008 og 2007 var denne andelen på 48 prosent.

Tilbakeslaget i norsk økonomi og lavere etterspørsel etter arbeidskraft er trolig viktige årsaker til at nettoinnvandringen gikk ned fra 2008 til 2009. I 2010 økte nettoinnvandringen igjen, samtidig som arbeidsledigheten holdt seg relativt stabil gjennom året. De landene som

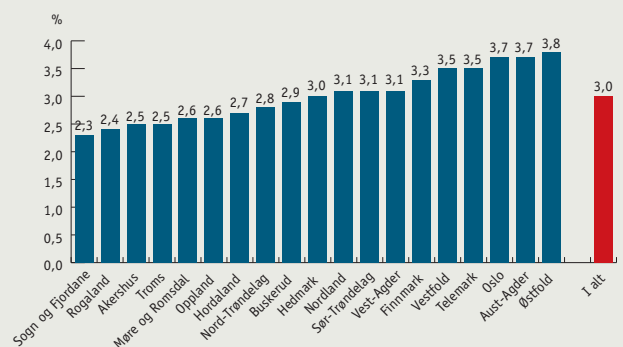
¹ I 2004 ble de følgende ti østeuropeiske landene nye medlemmer i EU: Polen, Litauen, Slovakia, Latvia, Romania, Estland, Bulgaria, Tsjekia, Ungarn og Slovenia.

Figur 8:
Prosentvis endring i antall arbeidsledige etter fylke. Februar 2010 – februar 2011.

KILDE: NAV

Figur 9:
Ledigheten i prosent av arbeidsstyrke etter fylke. Februar 2011.

KILDE: NAV

igjennom det siste året har hatt høyest nettoinnvandring til Norge har vært Polen, Litauen og Sverige, hvilket tyder på at en stor del av innvandringen i fjor var arbeidsrelatert.

Det har vært en kraftig vekst i antallet ledige fra de nye EU-landene. Dette henger sammen med den høye arbeidsinnvandringen fra disse landene og at en stor andel av dem har vært sysselsatt i de næringene som ble hardest rammet av tilbakeslaget i norsk økonomi. Antallet registrerte ledige fra de nye EU-landene var i februar på 7 800, noe som tilsvarer en økning på 1 300 personer (19 %) sammenliknet med februar i fjor. Polske og litauiske statsborgere stod for over 80 prosent av økningen i ledigheten. Majoriteten (60 %) av de ledige fra de nye EU-landene har bakgrunn fra bygg og anlegg eller industrien.

Den registrerte ledigheten for personer med innvandringsbakgrunn fra de nye EU-landene utgjorde 8,0 prosent av arbeidsstyrken i fjerde kvartal 2010, en økning på 0,6 prosentpoeng fra samme kvartal året før. For personer fra Norden var økningen på 0,2 prosentpoeng til 3,0 prosent i løpet av den samme perioden.

UTVIKLINGEN I SYKEFRAVÆRET

Legemeldt og egenmeldt sykefravær utgjorde til sammen 7 prosent i tredje kvartal 2010. Dette tilsvarer en nedgang på 0,7 prosentpoeng fra samme kvartal 2009. Noe av reduksjonen i sykefraværet kan forklares med en normalisering av antall tilfeller med sykdommer i luftveiene. I tillegg var det mange lange sykefraværstilfeller som dro fraværet opp i tredje kvartal 2009. Sykefraværet var i fjorårets tredje kvartal tilbake på samme nivå som i tredje kvartal 2008. Andelen graderte sykefraværstilfeller har økt noe i samme tidsrom. Dette henger trolig sammen med en nedgang i antall korte sykefraværstilfeller. Korte sykefravær graderes sjelden, og selv om bruken av gradert sykmelding er uendret ved lange sykefraværstilfeller, kan likevel andelen graderte sykefraværstilfeller øke.

I tidligere perioder har utviklingen i sykefraværet gjerne variert motsatt av utviklingen i arbeidsledigheten, og ofte med et tidsetterslep, altså at sykefraværet reduseres når ledigheten øker og omvendt. Det er lansert flere hypoteser om hvorfor en slik sammenheng oppstår. Den som har fått mest støtte i forskningen går ut på at økonomiske nedgangstider virker disiplinerende på arbeidstakerne når risikoen for oppsigelse stiger og det blir vanskeligere å finne nytt arbeid. Ut fra dette kunne nedgangen i sykefraværet i 2010 tolkes som en forsinket disiplineringseffekt av den «høye» ledigheten. Det virker imidlertid lite sannsynlig at det skulle være en så stor effekt når ledigheten ikke er høyere enn den er, og med så stort etterslep. Alternativt kan det være den omfattende mediediskusjonen om sykefraværet som har hatt en disiplinierende effekt. Det ser også ut til at antall lange sykefraværstilfeller har gått noe ned igjen, men trolig ikke nok til at dette kan være en hovedforklaring.

UTVIKLINGEN INTERNASJONALT

Veksten i USAs bruttonasjonalprodukt var på 2,8 prosent i 2010, etter et fall på 2,6 prosent i 2009. Dette er den høyeste vekstraten på fem år. Veksten i det private forbruket tiltok fra 2,4 prosent i tredje kvartal til 4,1 prosent i fjerde kvartal målt i årlig rate, og var den høyeste på to år. Det var også en oppgang i nettoeksporten og i investeringene i fast kapital, og nedgangen i boliginvesteringene snudde til oppgang i fjerde kvartal. De siste månedene har det også vært en bedring i arbeidsmarkedet. I februar var ledigheten på 8,9 prosent av arbeidsstyrken. Sysselsettingen økte for femte måned på rad, og oppgangen i februar var større enn i de foregående månedene. Dette ser ut til å ha bidratt til økt optimisme blant amerikanske forbrukere, og indeksen for konsumenttillit nådde i februar det høy-

este nivået på tre år. Utviklingen i ledende indikatorer de siste månedene tyder også på en styrket vekst framover. Det er imidlertid foreslått kraftige innstramminger i finanspolitikken for 2012, noe som kan legge en demper på veksten neste år om de blir endelig vedtatt.

Produksjonsveksten i eurolandene har vært svakere i andre halvår enn i første halvår 2010. Tall fra Eurostat viser at BNP i eurosonen økte med 0,3 prosent i fjerde kvartal, og at årsveksten i 2010 ble på 1,7 prosent. Sysselsettingen i eurosonen har vært stabil i de tre første kvartalene av 2010. Ledigheten har derfor holdt seg høy, og var i januar på 9,9 prosent av arbeidsstyrken. Industriproduksjonen i euroområdet fortsatte å vokse i 2010, og var 7,1 prosent høyere enn i 2009. Ordretilgangen i industrien økte med 17,6 prosent i løpet av 2010. Innkjøpssjefenes forventningsindeks (PMI) for industrien i eurosonen økte i februar til det høyeste nivået siden 2000, noe som tyder på en høyere veksttakt i industriproduksjonen framover.

OECDs sammensatte ledende indikatorer for desember 2010 peker mot tiltakende vekst i de fleste OECD-land, blant annet store land som Tyskland, USA og Japan. Det ventes imidlertid stabil vekst i euroområdet samlet og i Storbritannia. For Kina, som ble verdens nest største økonomi i 2010, er det imidlertid tegn på en oppbremsing. Innstramningen i pengepolitikken på grunn av høy prisvekst kan være en årsak til dette.

UTVIKLINGEN I NORSK ØKONOMI

De siste nasjonalregnskapstallene tyder på at det er klar vekst i bruttonasjonalproduktet (BNP) for Fastlands-Norge, når vi ser bort fra spesielle og trolig midlertidige forhold knyttet til fiskerinæringen, som dro veksten i Fastlands-BNP ned i fjerde kvartal. Det skjedde et omslag i norsk økonomi i slutten av 2009, og veksten har siden vært positiv og variert rundt den langsiktige trenden de fem siste kvartalene.

Det private konsumet vokste med litt over én prosent i de to siste kvartalene av 2010. Med unntak av et lite fall i andre kvartal 2010, har det private konsumet økt i de syv siste kvartalene og således bidratt til å trekke den økonomiske veksten opp i Norge. Spareraten har vært relativt stabil gjennom 2009 og 2010. Dette viser at det økte konsumet kan tilskrives økningen i de disponible inntektene.

Som følge av det kraftige tilbakeslaget i internasjonal økonomi, falt eksporten av tradisjonelle varer med 8,2 prosent fra 2008 til 2009. Fra og med tredje kvartal 2009 har eksporten av tradisjonelle varer vært økende. Unntaket er fjorårets siste kvartal, da det var et fall på 3,8 prosent som følge av lavere eksport av fiskeprodukter og raffinerte petroleumsprodukter. SSBs tall for utenriks-

handelen for januar tyder på at eksporten av tradisjonelle varer fortsatt er økende.

Investeringene i næringslivet varierer som regel med et tidsetterslep i forhold til konjunkturutviklingen. Dette har også vært tilfellet de siste årene, ved at investeringene i Fastlands-Norge fortsatte å falle en stund etter at Fastlands-BNP igjen begynte å vokse. Ser man de siste tre kvartalene av 2010 under ett, ser det nå ut til investeringsveksten har tatt seg klart opp. Det er hovedsakelig de tjenesteytende næringene som har bidratt til dette. Boliginvesteringene har hatt en relativt lav vekst i perioden, men har tatt seg opp de siste to kvartalene. Investeringene innen utvinning av råolje og naturgass og rørtransport økte med hele 18,5 prosent i fjorårets siste kvartal og mer enn reverserte det kraftige fallet i tredje. For fjoråret samlet sett ble investeringsnedgangen innen oljevirkomheten likevel på 12,6 prosent.

UTVIKLINGEN FRAMOVER

Den økonomiske gjeninnhenting har vært svakere i eurosonen enn i USA det siste halvannet året. Utviklingen i Europa har imidlertid vært todelt ved at Nord-Europa, med unntak av Storbritannia, har hatt høy vekst, mens det har vært lav vekst eller fall i gjeldstyngede land i sør.

Ifølge Det internasjonale pengefondet, IMF, er den globale økonomiske veksten ventet å bli høy i de to kommende årene. Det er først og fremst de framvoksende økonomiene som bidrar til å trekke veksten opp. Etter en vekst på 5,0 prosent i fjor, venter IMF at veksten vil bli på rundt 4,5 prosent i 2011 og 2012. Veksten i USA og eurosonen er ventet å bli på henholdsvis 3,0 og 1,5 prosent i år. Veksten som er ventet i USA i 2011 er godt hjulpet av den ekspansive finanspolitikken. For 2012 venter IMF at veksten vil gå noe ned, men at den fortsatt vil være over trend. I eurosonen er det ventet at veksten vil ta seg marginalt opp.

IMF advarer imidlertid mot at det er en risiko for at veksten vil bli lavere enn dette. Spesielt er det usikkerhet knyttet til om myndighetene i enkelte land får på plass innstrammingsplaner som kan bremse veksten i statsgjelden. Det er også en risiko for at flere europeiske land vil få problemer med tilliten hos aktørene i finansmarkedene. Dessuten er det usikkerhet knyttet til en mulig overoppheting i noen av de framvoksende økonomiene, utviklingen på boligmarkedet i USA og utviklingen i råvareprisene.

Flere land står nå overfor kraftige innstramminger i de offentlige budsjettene. Fortsatt er rentene på statsobligasjoner i de såkalte PIIGS-landene² svært høye. Dette viser at markedsaktørene har lav tiltro til disse landenes beta-

lingsevne. NAV venter at de forestående innstrammings tiltakene som flere land nå står ovenfor, vil legge en demper på veksten blant flere av Norges viktigste handelspartnere. I det siste har vi sett en rask oppgang i oljeprisen på grunn av uroen i Midt-Østen. Utviklingen i oljeprisen utgjør et betydelig usikkerhetsmoment når det gjelder den videre utviklingen framover.

Flere sysselsatte i 2011 og 2012

En viktig årsak til bedringen i norsk økonomi har vært veksten i det private konsumet. NAV forventer en moderat lønnsvekst og fortsatt boligprisvekst i de to kommende årene. Samtidig får vi en klar vekst i sysselsettingen, og prisveksten er ventet å holde seg lav i prognoseperioden 2011-2012. I motsatt retning trekker høyere renter, noe som vil dempe veksten i husholdningenes disponible inntekter. I sum fører dette til at veksten i det private konsumet vil bli noe høyere i de to kommende årene, sammenliknet med 2010.

Handlingsregelen for bruken av oljepenger sier at det strukturelle, oljekorrigerede budsjettunderskuddet skal utgjøre 4 prosent av Statens pensjonsfond utland, noe som tilsvarer den forventete realavkastningen av fondet. Ettersom det er ventet en høy vekst i oljeinntektene, er det rom for økt offentlig etterspørsel selv med en bruk av oljepenger som ligger under handlingsregelens fireprosentbane. Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at veksten i det offentlige konsumet økte med 2,2 prosent i 2010. Dette er noe lavere enn hva som ble anslått i statsbudsjettet som ble lagt fram i fjor høst. For 2011 er det i statsbudsjettet anslått en vekst i offentlig konsum og investeringer på henholdsvis 2,1 og 5,1 prosent. I takt med at veksten i norsk økonomi har tatt seg opp og ser ut til å bli relativt høy og over trend i 2011 og 2012, venter NAV at finanspolitikken vil bli noe strammere i 2012.

Bruttoinvesteringene i Fastlands-Norge økte klart i de tre siste kvartalene av 2010 sett under ett. Særlig bidro offentlig forvaltning og tjenesteytende næringer til økningen. Ifølge SSBs investeringsstillinger for industri, bergverk og kraftforsyning er de samlede investeringene antatt å øke gjennom 2011. Etter en nedgang på 7 prosent i fjor, ventes investeringene å øke med 11 prosent i inneværende år. Ettersom konjunkturoppgangen ventes å fortsette i de to kommende årene, vil dette medføre at investeringene vil øke.

Boliginvesteringene har økt i de fire siste kvartalene, noe som må sees i sammenheng med at nedgangen i igangsettingen av bygg til boligformål ble snudd til en oppgang i siste halvdel av 2010. Igangsatt bruksareal til bolig og næringsformål var i fjerde kvartal i fjor henholdsvis 19 og 3 prosent høyere enn i samme kvartal året før. Samtidig tyder ordrestatistikken for bygge- og

² Hellas, Portugal, Italia, Irland og Spania

anleggsnæringen på at aktiviteten vil ta seg videre opp. Ved utgangen av 2010 var verdien av næringens beholdning av ordrer til boligformål 69 prosent høyere enn ett år tidligere. På bakgrunn av økte boligpriser og bedringen i norsk økonomi, venter NAV at boliginvesteringene og investeringene for Fastlands-Norge vil fortsette å øke i tiden framover. Dette innebærer at aktiviteten innen bygge- og anleggsnæringen vil ta seg videre opp gjennom i de to kommende årene.

Foreløpige nasjonalregnskapstall tyder på at det skjedde et markert skifte i investeringene innen utvinning og rørtransport i fjerde kvartal i fjor. Ifølge investeringstillingen til SSB, er investeringene innen oljevirkksomheten anslått å bli på omtrent 141 milliarder i 2011. Dette er nesten 16 milliarder høyere enn hva foreløpige tall viser at investeringene i 2010 ble på. Spesielle, trolig midlertidige forhold, trakk ned investeringsanslaget for inneværende år. Det ligger dermed an til at det vil bli en høy vekst i næringen gjennom inneværende år. NAV venter at investeringsveksten vil avta noe i 2012.

Veksten i eksporten av tradisjonelle varer har, med unntak av fjerde kvartal 2010, økt siden tredje kvartal 2009 som følge av bedringen i internasjonal økonomi. Ordrestatistikken for industrien viser at ordretilgangen er sterkt økende. Høyere ordretilgang har etter hvert slått ut i vekst også i ordrebeholdningen, som siden i fjor sommer har økt, og i fjerde kvartal var 1,5 prosent høyere enn ett år tidligere. Utflatingen i industriproduksjonen i fjerde kvartal ser ut til å ha blitt avløst av vekst i begynnelsen av 2011. Dette er i tråd med ordrestatistikken og med SSBs konjunkturbarometer for industrien, der bedriftene meldte at de har forventninger om økt produksjon i årets første kvartal.

NAV antar at veksten blant Norges handelspartnere vil være moderat i de to kommende årene. Dette innebærer at vi også vil se en moderat vekst i eksporten av tradisjonelle varer. For industrien kan utviklingen dermed bli todelt, ved at aktivitetsnivået i leverandørindustrien vil holde seg høyt i perioden, mens veksten blant produsenter av konkurranseutsatte varer vil bli lav.

Kapasitetsutnyttelsen i norsk økonomi er fremdeles lav, men i kjølvannet av konjunkturoppgangen som ser ut til å ha startet i andre halvår i fjor, er det nå klare tegn på at behovet for arbeidskraft har økt. Ettersom NAV venter at konjunkturoppgangen i norsk økonomi vil fortsette i de to kommende årene, vil etterspørselen etter arbeidskraft fortsette å øke. Dette antar vi vil kunne gi en vekst i sysselsettingen på omtrent 1,4 prosent i 2011 og 1,5 prosent i 2012.

Vekst i arbeidsstyrken

Nedgangen i nettoinnvandringen i 2009 ble reversert i fjor. Tall fra SSBs befolkningsstatistikk viser at innvan-

dringsoverskuddet i 2010 var på 42 400 personer. Dette er nesten like høyt som i rekordåret 2008. En stor andel av innvandringen til Norge er arbeidsinnvandring. Stabiliseringen i arbeidsmarkedet, forholdsvis lav arbeidsledighet, samt et høyt lønnsnivå i Norge sammenliknet med utlandet, bidro til rekordhøy innvandring i fjor. NAV venter at bedringen i det norske arbeidsmarkedet vil føre til fortsatt høy arbeidsinnvandring i år og neste år. Vi legger derfor til grunn i vår prognose alternativet med høy nasjonal befolkningsvekst i SSBs befolkningsframskrivninger. Dette alternativet tilsier at befolkningen i yrkesaktiv alder vil øke med om lag 1,4 prosent i 2011 og i 2012. Hoveddelen av denne økningen skyldes høy nettoinnvandring, men det er også en sterk vekst i befolkningen mellom 65 og 74 år.

Andelen av befolkningen i arbeidsfør alder som melder seg i arbeidsstyrken har falt siden 2008. Tall fra Arbeidskraftundersøkelsen viser at yrkesdeltakelsen gikk videre ned med 0,9 prosentpoeng til 71,9 prosent i fjor. NAV venter at denne tendensen vil stoppe i år, og at de aldersfordelte yrkesfrekvensene vil øke etter hvert som etterspørselen etter arbeidskraft tar seg opp. En aldrende befolkning, med en større andel personer mellom 65 og 74 år, vil imidlertid trekke den samlede andelen yrkesaktive ned. NAV anslår at arbeidsstyrken i prognoseperioden vil vokse i takt med befolkningen i yrkesaktiv alder, og at arbeidsstyrken vil øke med 1,3 prosent i 2011 og i 2012.

Nedgang i ledigheten

Justert for normale sesongsvingninger begynte ledigheten å falle i desember i fjor. De siste månedene har vi sett tegn til en forbedring i arbeidsmarkedet. Tilstrømming av nye arbeidssøkere har gått ned siden i fjor høst, samtidig som tilgangen av ledige stillinger begynte å vise en moderat oppgang, og det har vært en økning i antallet utlyste stillinger innen privat sektor. Dette tyder på at etterspørselen etter arbeidskraft har tatt seg opp.

Norsk økonomi har vokst de siste fem kvartalene. Veksten i den innenlandske etterspørselen tiltok i fjerde kvartal i fjor og vi forventer at den skal øke framover. Selv om en moderat vekst internasjonalt ikke vil gi sterke impulser til norsk eksportindustri, venter vi at veksten i norsk økonomi vil være sterkere i år og neste år. Mens produksjonen har vokst siden fjerde kvartal 2009, begynte ikke sysselsettingen å øke før andre halvår i fjor. En styrket produksjonsvekst framover vil føre til økt behov for arbeidskraft. Vi venter derfor at sysselsettingsveksten vil være noe høyere enn den antatte veksten i arbeidsstyrken i prognoseperioden, noe som vil føre til en moderat nedgang i ledigheten. NAV anslår at den registrerte ledigheten blir på 2,8 prosent av arbeidsstyrken i år, og 2,7 prosent i 2012.

Vi har altså nedjustert prognosen for arbeidsledigheten, og har nå en høyere sysselsettingsvekst i prognoseperioden enn det vi hadde i prognosen i desember. Dette kommer blant annet av at oljeinvesteringene og investeringene i industrinæringene nå ser ut til å bli høyere enn det vi den gang la til grunn. I tillegg viser flere stemningsindikatorer at optimismen nå har økt i norsk næringsliv, og at bedriftene venter økt sysselsettingsvekst i månedene fremover.

Det er imidlertid fortsatt stor usikkerhet internasjonalt. Den høye statsgjelden i mange europeiske land skaper fortsatt stor usikkerhet, og dersom denne skulle føre til en ny finanskriser vil dette gi langt høyere ledighet enn det vår prognose viser. Utviklingen har imidlertid så langt vært bedre enn det vi så for oss i høst, men flere land skal nå stramme inn på statsbudsjettene sine, og effekten av dette vil først bli synlig utover dette året og i neste år.

Tabell 1:
NAV's vurdering av gjennomsnittlige antall arbeidsledige i 2011 og 2012. Faktiske tall for 2010.

	2010	2011	2012
Registrerte helt arbeidsledige	74 643	73 000	70 000
Registrerte helt arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken	2,9 %	2,8 %	2,7 %
Arbeidsledige ifølge AKU i prosent av arbeidsstyrken	3,6 %	3,6 %	3,4 %

KILDE: NAV

Tabell 2:
Endringer i arbeidsstyrke, sysselsatte og arbeidsledige i prosent fra året før.

	2010	2011	2012
Arbeidsstyrke (AKU)	0,5 %	1,3 %	1,3 %
Sysselsatte (AKU)	0%	1,4 %	1,5 %
Arbeidsledige (AKU)	15%	0,0 %	-3,3 %
Registrerte helt arbeidsledige	8%	-2,2 %	-4,1 %

KILDE: NAV

Tabell 3:
Befolkning i yrkesaktiv alder, arbeidsstyrke, sysselsatte arbeidsledighet og ledige stillinger, 2000 til 2010.

	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Befolkning 15-74 år	3 201 000	3 312 000	3 397 000	3 445 000	3 505 000	3 559 000	3 618 000
Arbeidsstyrken	2 350 000	2 400 000	2 446 000	2 507 000	2 591 000	2 590 000	2 602 000
Sysselsatte	2 269 000	2 289 000	2 362 000	2 443 000	2 524 000	2 508 000	2 508 000
Yrkesdeltakelsen	73,4 %	72,4 %	72,0 %	72,8 %	73,9 %	72,8 %	71,9 %
Arbeidsledige ifølge AKU	81 000	111 000	84 000	63 000	67 000	82 000	94 000
Registrerte arbeidsledige	62 623	83 479	62 923	46 062	42 521	69 267	74 643
Tilgang ledige stillinger*	–	238 130	332 304	399 525	358 136	260 301	222 385

* Det finnes ikke sammenliknbare tall for tilgangen på ledige stillinger tilbake til år 2000

KILDE: NAV OG SSB